

Afhandelen Spoorgebonden Verkeer naar, op en van de Bouwplaats conform de Arbowet, Arbobesluit, Spoorwegwet, Besluit Spoorverkeer en Besluit Spoorwegpersoneel

24 februari 2006
versie 1 juni 2008

Richtlijn voor stellen werktreinbegeleider bij werktrein

Inleiding

In 2005 is de nieuwe Spoorwegwet met de bijbehorende Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) van kracht geworden. Er worden in m.n. het Besluit Spoorwegpersoneel eisen gesteld aan de werktreinbegeleider die zwaarder zijn dan in de voorgaande regelgeving. De wetgever heeft bij het aanpassen van de eisen verbetering van de kwaliteit van deze functie als doel voor ogen gehad. Voor de branche brengt dit de nodige gevolgen met zich mee. In deze notitie verwoordt SAS haar advies over hoe de wijzigingen in de praktijk vertaald kunnen worden.

Definities

Alvorens verder op de materie in te gaan is het noodzakelijk de gebruikte termen eenduidig vast te leggen middels onderstaande definities:

- **Bouwplaats¹** Elke tijdelijke of mobiele arbeidsplaats waar civieltechnische werken of bouwwerken tot stand worden gebracht.
- **Arbeidsplaats²** Iedere plaats die in verband met het verrichten van arbeid wordt of pleegt te worden gebruikt.
- **Arbeidsmiddelen³** Alle op de arbeidsplaats gebruikte machines, installaties, apparaten, transportmiddelen en gereedschappen.
- **Spoorvoertuig⁴** Voertuig, bestemd voor het verkeer over spoorwegen.
- **Trein⁵** Spoorvoertuig of samenstel van spoorvoertuigen.
- **Locomotief⁶** Spoorvoertuig met eigen voortbewegingsinrichting, hoofdzakelijk bestemd en ingericht om andere spoorvoertuigen voort te bewegen.
- **Treinstel⁷** Spoorvoertuig met eigen voortbewegingsinrichting, bestemd voor het vervoer van personen en goederen, niet zijnde een locomotief.
- **Bijzonder voertuig⁸** Een voertuig dat met eigen aandrijving op het spoor kan rijden, niet zijnde een locomotief of treinstel.
- **Werktrein⁹** Een krachtvoertuig of bijzonder voertuig – indien met andere voertuigen verbonden daarmee één geheel vormend – dat zich

¹ Bron: Arbobesluit

² Bron: Arbeidsomstandighedenwet, artikel 3.g

³ Bron: Arbeidsomstandighedenwet, artikel 3.h

⁴ Bron: Spoorwegwet, artikel 1.e, memorie van toelichting; "Spoorvoertuig heeft een zeer ruime betekenis. Daaronder vallen krachtvoertuigen, zoals locomotieven en treinstellen, alsmede rijtuigen, wagons en ander rollend materieel.

⁵ Bron: Besluit Spoorverkeer, artikel 1.c

⁶ Bron: Besluit Spoorverkeer, artikel 1.j

⁷ Bron: Besluit Spoorverkeer, artikel 1.k

⁸ Bron: Voorschrift voor Veilig Werken (RLN00073), hoofdstuk 11

bevindt op buitendienst gesteld spoor en niet wordt gebruikt als gereedschap op de werkplek¹⁰.

- Veiligheidstaken De taken die in deze context relevant zijn, zijn
 - Leider werkplekbeveiliging
 - De LWB heeft als taak¹¹:
 - het zorgdragen, bij werkzaamheden aan, in of nabij de spoorweginfrastructuur, voor de veiligheid van de werkzaamheden ten opzichte van het spoorverkeer.
 - het regelen van het rijden met spoorvoertuigen tijdens werkzaamheden
 - Werktreinbegeleider
 - De WTB heeft als taak¹²:
 - het begeleiden van spoorvoertuigen ten behoeve van werkzaamheden aan, in of nabij de spoorweginfrastructuur naar, op en van sporen die buiten dienst zijn gesteld als bedoeld in artikel 64 van de Spoorwegwet
 - Machinist met volledige bevoegdheid
 - De machinist met volledige bevoegdheid heeft als taak¹³:
 - het besturen, rangeren en begeleiden van spoorvoertuigen zonder beperkingen aan snelheid en afstand.
 - Machinist met beperkte bevoegdheid
 - De machinist met beperkte bevoegdheid heeft als taak¹⁴:
 - het besturen, rangeren en begeleiden van spoorvoertuigen, met een maximum snelheid van 40 km per uur en binnen een straal van 25 km vanaf het vertrekpunt van zijn rit.
 - Machinist met minimale bevoegdheid
 - De machinist met minimale bevoegdheid heeft als taak¹⁵:
 - het besturen, rangeren en begeleiden van spoorvoertuigen, met een maximumsnelheid van 40 km per uur op emplacementen of gedeelten daarvan, die niet zijn voorzien van een technische beveiliging of waar die beveiliging voorkomt dat ander treinverkeer van en naar de betrokken sporen plaatsvindt
 - Gereedschapsmachinist
 - De gereedschapsmachinist heeft als taak¹⁶:
 - Het besturen van als gereedschap dienende spoorvoertuigen tijdens het gebruik daarvan bij werkzaamheden aan in of nabij de spoorweginfrastructuur op sporen die buiten dienst zijn gesteld als bedoeld in artikel 64 Spoorwegwet

⁹ Bron: Voorschrift voor Veilig Werken (RLN00073), hoofdstuk 11

¹⁰ Hieronder valt alle spoorgebonden materieel dat op de werkplek een vervoersbeweging uitvoert, met andere woorden als bijvoorbeeld een lasbus, krol of automontagewagen binnen de arbeidsplaats rijdt, wordt deze beschouwd als werktrein.

¹¹ Bron: Besluit Spoorwegpersoneel, artikel 8

¹² Bron: Besluit Spoorwegpersoneel, artikel 10

¹³ Bron: Besluit Spoorwegpersoneel, artikel 4

¹⁴ Bron: Besluit Spoorwegpersoneel, artikel 4

¹⁵ Bron: Besluit Spoorwegpersoneel, artikel 4

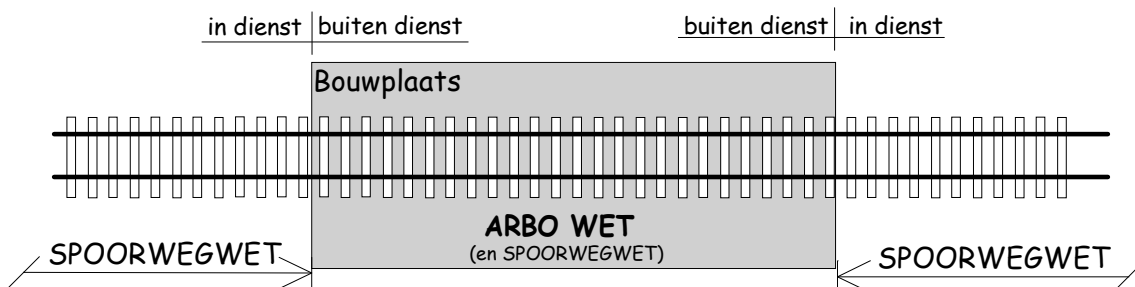
¹⁶ Bron: Besluit Spoorwegpersoneel, artikel 4

Analyse

SAS heeft het Besluit Spoorwegpersoneel beoordeeld en heeft hierbij geconstateerd dat de taak werktreinbegeleider (WTB) substantieel is verzaamd. SAS is van mening dat de, onder het RVW geschoolde WTB's, niet allemaal de stap naar een hoger niveau zullen kunnen maken. Op basis van deze inschatting heeft SAS, om deze terugval in capaciteit op te vangen, een herziene werkwijze inzake de veilige afwikkeling van spoorgebonden bouwverkeer ontwikkeld. Voordat SAS genoemde werkwijze heeft ontwikkeld, heeft zij afgestemd met IVW en ProRail om helder vast te stellen hoe deze partijen de nieuwe regelgeving interpreteren.

Advies

Op basis van de verzamelde informatie en de inzichten in de dagelijkse praktijk heeft SAS een advies opgesteld waarbij een heldere taakverdeling op de bouwplaats is beschreven. Omdat er hierbij bewust voor is gekozen de Arbowet in plaats van de Spoorwegwet als uitgangspunt te hanteren, is de procedure juridisch getoetst. Hieruit kwam naar voren dat voor de toetsing van de veiligheid van werknemers binnen de bouwplaats de spoorwegwet niet maatgevend is maar de Arbowet. **Echter binnen de bouwplaats is voor de toetsing van mogelijke consequenties van de werkzaamheden voor de railinfrastructuur, wel de Spoorwegwetgeving maatgevend.** Met andere woorden, op de bouwplaats (waaronder het buiten dienst gestelde gebied valt) is een vervoersbeweging met spoorgebonden materieel gelijkwaardig aan een vervoersbeweging met niet spoorgebonden materieel en deze kan derhalve vergelijkbaar worden behandeld bij het bepalen van de risicobeheersmaatregelen. Buiten de bouwplaats is overigens de Spoorwegwet gewoon van toepassing. Dit leidt tot de volgende situatie:

De nieuwe wetgeving heeft nog twee consequenties:

- Het Besluit Spoorwegpersoneel heeft de mogelijkheid geschapen om treinen naar en van de bouwplaats (het buitendienst gestelde gebied) te laten begeleiden door de werktreinbegeleider mits deze voor de te rijden route aantoonbare wegbekendheid heeft.
- Indien een werktrein van de bouwplaats weer terug op in dienst zijnd spoor komt, moet, conform het Besluit Spoorverkeer, de trein gecontroleerd worden. Dit kan een Controle Veilige Loop (CVL) behelzen of een Technische Controle (TC). In tegenstelling tot een eerder standpunt heeft ProRail, na overleg met de branche, besloten om de eis dat een WTB de CVL moet kunnen uitvoeren, laten vallen. Dit kan omdat de uitvoerende partij, in overeenstemming met de wet, verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de benodigde controle en deze kan hiervoor afspraken maken met de vervoerder (leverancier van de werktrein).

Om op basis van deze info een advies te kunnen opstellen, moeten eerst de uitgangspunten worden vastgelegd:

- Op de bouwplaats introduceert de aanwezigheid van spoorgebonden materieel een aanrijdgevaar voor personen, middelen en materiaal op de bouwplaats. Dit moet in een risico inventarisatie en evaluatie (RI&E) worden opgenomen en hieruit moeten de beheersmaatregelen voortvloeien.
- In de RI&E moet vastgesteld worden of een spoorgebonden voertuig binnen de bouwplaats zelfstandig vervoersbewegingen mag uitvoeren zonder begeleiding door een werktreinbegeleider.
- Om de risicobeheersing te borgen moet er een instructie opgesteld worden waarin o.a. de afspraken over het borgen van de veiligheid zijn verwoord, evenals de relevante informatie over de situatie op de bouwplaats, de aanwezigheid van ander materieel, de voorrangregels, de genomen risicobeheersmaatregelen en de communicatie afspraken. Te overwegen valt om de ontbrekende onderwerpen op te nemen in de werktrein instructie (WTI).
- In het geval dat er een WTB wordt gesteld zijn het bedienen van de trein en het volgen van de voorrangregels en de communicatieafspraken verdeeld over twee personen: de machinist en de werktreinbegeleider. In het geval dat er geen aparte WTB wordt gesteld zijn al deze taken/verantwoordelijkheden toegekend aan de machinist.
- Indien het rijdend gereedschap de primaire taak op de bouwplaats aan het uitvoeren is en daarbij geen rijdende bewegingen uitvoert, valt deze (als onderdeel van de ploeg) onder de ter plaatse geldende beheersmaatregelen. Indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden voertuigbewegingen moeten worden uitgevoerd, moet de gereedschapsmachinist zijn taak/verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van genoemde voertuigbeweging naar behoren invullen.
- De werktreinbegeleider of machinist communiceert met de LWB over alle voertuigbewegingen die hij wil (laten) uitvoeren (op BD gebied) en met de treindienstleider (in dienst zijnd spoor).
- Elke machinist (volledig/beperkt/minimaal bevoegd machinist, gereedschapsmachinist) moet een aanvullende bevoegdheid "werktrein" hebben om zonder WTB vervoersbewegingen op een bouwplaats te mogen uitvoeren.

Op basis van deze uitgangspunten adviseert SAS de bedrijven de onderstaand beschreven werkwijze te gaan hanteren bij al haar activiteiten en hiervoor ook de nodige beleidsbeslissingen te nemen en te implementeren.

Op de bouwplaats¹⁷:

Stap 1: **Stel op: Risico analyse op basis van Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E)**
Op basis van de RLN0075-V004 moet er een risico-analyse gemaakt worden om te komen tot een veilige werkplek.
Bepaal aan de hand van het V&G-O plan, de uit te voeren activiteiten, de gekozen werkmethode, de in te zetten middelen, de benodigde materialen en de externe factoren de risico's, waardeer deze vervolgens en bepaal welke risico's boven het aanvaardbaar niveau liggen. Bepaal voor deze risico's conform de arbeidshygiënische strategie **en met behulp van beschikbare Best Practices**, in lijn met de voorgeschreven beheersniveau's uit het V&G-O plan, de passende risico beheersmaatregel en leg dit vast in het V&G-U plan.

¹⁷ Deze werkwijze beschrijft diverse aspecten van (railgebonden) bouwverkeer waarbij er een splitsing is aangebracht in stappen die betrekking hebben op de bouwplaats, vallend onder de Arbowet en stappen die betrekking hebben op de aan/afvoer via het spoor, vallend onder de Spoorwegwet. Deze scheiding is aangegeven door de kopjes "op de bouwplaats" en "buiten de bouwplaats". De stappen die hier zijn beschreven hebben allemaal betrekking op de voorbereiding.

- Stap 2:** **Stel vast: personen met een veiligheidstaak**
In het uitvoeringsplan moet vast gesteld worden welke veiligheidstaken ingevuld moeten worden. Alle veiligheidstaken moeten vanzelfsprekend voldoen aan de eisen zoals gesteld in het Besluit Spoorwegpersoneel en de Arbowet.
- Stap 3:** **Stel tbv instructie vast: bouwplaats en ter plaatse aanwezige/ingezette mensen en middelen**
Bepaal wie welke instructie moet ontvangen en welke informatie hierop moet staan inzake aanwezigheid van (overig) personeel/materieel/materiaal
- Stap 4:** **Stel vast: voorrangsregels en eventuele onderverdeling bouwplaats**
Bepaal hoe de voorrang op de bouwplaats geregeld wordt. Bepaal daarnaast of er een noodzaak is om binnen de bouwplaats diverse bouwplaatsen te definiëren die fysiek van elkaar gescheiden worden.
- Stap 5:** **Bepaal de beheersmaatregelen inzake het aanrijdgevaar op de bouwplaats**
Concretiseer de beheersmaatregelen die op de bouwplaats moeten worden ingezet tegen het aanrijdgevaar door de middelen die op de bouwplaats ingezet worden voor railgebonden vervoer.
- Stap 6:** **Bepaal communicatie schema**
Stel vast welke informatie gecommuniceerd moet worden en wie deze communicatie uitvoert. Dit moet resulteren in een schema met de namen van de ingezette medewerkers op het werk en welke middelen voor de communicatie gebruikt zullen worden (incl. de nodige nummers).
- Stap 7:** **Communiceer noodplan voor onvoorziene gebeurtenissen**
Leg vast met wie en op welke momenten er overlegd moet worden in geval van onvoorziene gebeurtenissen.
- Stap 8:** **Communiceer de namen van de functionarissen in veiligheidsorganisatie**
Leg vast welke personen welke taken gaan uitvoeren.
- Stap 9:** **Bepaal plaats, tijdstip en wijze van instrueren**
Stel vast wie de instructie moet geven en wanneer en waar dit plaats moet vinden. Leg dit vast en controleer of conform afspraak gehandeld is.

Buiten de bouwplaats (aan/afvoer):

- Stap 1:** **Bepaal aan/afvoerroute**
Stel vast welke route de trein bij aan- respectievelijk afvoer zal nemen en stel hiermee vast welke wegbekendheid noodzakelijk is.
- Stap 2:** **Stel vast: bevoegdheid machinist en eventueel stellen WTB**
Na het bepalen van de benodigde wegbekendheid, overleggen met de vervoerder of de machinist zelfstandig de route mag rijden of dat hij begeleid moet worden door een WTB met wegbekendheid
- Stap 3:** **Stel op: instructie voor de wtb/machinist**
Stel voor de aanvoer en afvoer een instructie op waarbij afspraken over b.v. communicatie e.d. worden opgenomen.
- Stap 4:** **Maak met vervoerder afspraak over CVL/TC bij vertrek trein**
Overleg met de vervoerder of er na vertrek van de trein uit de bouwplaats (terugkomen op in dienst zijnd spoor) een Controle Veilige Loop of Technische Controle uitgevoerd moet worden en zo ja, wie deze verzorgt.

Stichting Arbeidsomstandigheden
en Spoorwegveiligheid